విజయ్ పాల్ సింగ్ మరియు మరొకరు

వర్సెస్

డిప్యూటీ డైరెక్టర్ ఆఫ్ కన్సాలిడేషన్ మరియు ఇతరులు

మే 2, 1995

[కె. రామస్వామి మరియు బి.ఎల్. హన్సారియా, న్యాయమూర్తులు.]

హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956: సెక్షన్లు 14(1) మరియు (2).

వితంతువు – నిర్వహణ కోసం పరిమిత ఎస్టేట్ – సంపూర్ణ ఎస్టేట్‌గా విస్తరణ – వితంతువు మరణం – కుమార్తె – సంపూర్ణ యాజమాన్యం.

నార్త్-వెస్ట్రన్ ప్రావిన్సెస్ టెనెన్సీ యాక్ట్, 1901 : సెక్షన్ 22.

ఆస్తి – వికేంద్రీకరణ విధానం – పురుష వారసులు లేకపోవడం – వితంతువుకు విజయం సాధించే హక్కు ఉంది.

యు.పి. జమీందారీ మరియు భూ సంస్కరణల చట్టం, 1950: సెక్షన్ 11. వితంతువు – భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడం – ముందుగా ఉన్న పర్సనల్ లా యొక్క గుర్తింపు.

D, ఒక భూస్వామి, N, K మరియు B అనే ముగ్గురు కుమారులను విడిచిపెట్టి మరణించారు. B తన వితంతువు S ని విడిచిపెట్టి మరణించాడు. అతని మరణానికి ముందు B అతని సోదరుల నుండి విడిపోయి 1/3 వంతు వాటాను స్వాధీనం చేసుకున్నారు. B మరణం తర్వాత అతని 1/3వ వాటా అతని భార్య S కి అనుకూలంగా మార్చబడింది, సెక్షన్ 11 లోని U.P. జమీందారీ మరియు భూ సంస్కరణల చట్టం, 1950ని అమలు చేయడం ద్వారా ఆమె నిర్వహణ కోసం స్వాధీనములో ఉన్నది. S తన కుమార్తె C ని విడిచిపెట్టి మరణించింది. కన్సాలిడేషన్ ప్రొసీడింగ్స్‌లో Cకి ఆస్తిలో 1/3వ వంతు హక్కు ఉందా లేదా అనే వివాదం తలెత్తింది. ఆమె నిర్వహణ కోసం S పేరు మార్చబడిందని కన్సాలిడేషన్ అధికారి కనుగొన్నారు మరియు సెటిల్‌మెంట్ అధికారి 1/3వ వంతు వాటా కోసం ఆమె క్లెయిమ్‌ను తిరస్కరించారు మరియు 1910లో B మరణించినప్పటి నుండి ఆమె తన భర్త వదిలిపెట్టిన ఆస్తిలో పంచుకునే హక్కు లేదు. హిందూ మహిళల ఆస్తి హక్కు చట్టం, 1937,

S చేసిన దావాకు వర్తించదు. అప్పీల్‌పై, సెటిల్‌మెంట్ అధికారి Bలో విజయం సాధించడంతో ఆమె హక్కులో ఉన్న ఆస్తిని ఆమె స్వాధీనం చేసుకున్నట్లు గుర్తించారు. కానీ ఆమె హక్కు పరిమిత ఎస్టేట్‌లో ఒకటి. హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956 అమలులోకి వచ్చిన తర్వాత, పరిమిత ఎస్టేట్ సంపూర్ణ హక్కుగా విస్తరించబడింది. ఇతర భూమికి సంబంధించి, భూమి ఆదాయానికి పది రెట్లు చెల్లించి కౌలు హక్కు కొనుగోలు చేయడంతో, ఆమె యజమాని అయింది. అందువల్ల ఆమె 1/3వ వంతు వాటాకు అర్హులని తేల్చారు. ఆమె భర్త B ఆస్తిపై S విజయం సాధించనందున C ఎటువంటి హక్కును పొందలేదని హైకోర్టు పేర్కొంది. అందువల్ల, ఆమెకు విడిగా వాటా ఇవ్వడానికి అర్హత లేదు మరియు ఆమె పేరు మీద ఉన్న కలిగి ఉన్న (హోల్డింగ్‌ల) రికార్డింగ్ తప్పు. అందుకే ఈ అప్పీళ్ళు.

అప్పీళ్లను పరిష్కరిస్తూ, ఈ కోర్టు

నిర్ణయం: 1. వితంతువు నిర్వహణ కోసం పరిమిత ఎస్టేట్‌కు మాత్రమే అర్హులని స్థిరపడిన చట్టం. హిందూ వారసత్వ చట్టంలోని సబ్-సెక్షన్ (1) లోని సెక్షన్ 14 ని అమలు చేయడం ద్వారా, చట్టం అమల్లోకి వచ్చినప్పుడు ఆమె స్వాధీనంలో ఉన్నందున ఆమె పరిమిత ఎస్టేట్ సంపూర్ణ హక్కుగా విస్తరించింది. తద్వారా ఆమె ఆస్తికి సంపూర్ణ యజమాని అవుతుంది. ఆమె మరణించినప్పుడు, ఆమె కుమార్తె క్లాస్-I వారసురాలిగా సంపూర్ణ యజమాని అయింది, ఆమె తన స్వంత హక్కులో భూమిని కలిగి ఉన్నందున మరియు అనుభవిస్తున్నందున, రెవెన్యూ రికార్డులోని నమోదులు కూడా ఇదే విషయాన్ని ధ్రువీకరిస్తున్నాయి. తద్వారా ఆమె సంపూర్ణ యజమాని అయింది. [1110-H, 1111-A]

2. C తన అల్లుడికి 1/6వ వంతు వాటాను ఇచ్చిందని మరియు మిగిలిన వాటాను ఆమె మనవడికి బహుమతిగా ఇచ్చిందనే దానిలో వివాదం లేదు. తద్వారా వారు వరుసగా వీలునామా మరియు బహుమతి ద్వారా ఆస్తికి అర్హులు అయ్యారు. ఇతర భూమికి సంబంధించినంత వరకు, సెక్షన్ 22 లోని నార్త్-వెస్ట్రన్ ప్రావిన్సెస్ టెనెన్సీ యాక్ట్, 1901, డెవల్యూషన్ మోడ్‌ను అందిస్తుంది. పురుష వారసులు లేనప్పుడు, వితంతువు కౌలు హక్కులను పొందేందుకు అర్హులు. మరియు ఆమె మరణంపై కుమార్తె మరియు కుమార్తె కుమారుడు వారసత్వానికి అర్హులు. సెక్షన్ 134 ద్వారా UP భూ సంస్కరణల చట్టంలోని ఆమె భూమి ఆదాయానికి పది రెట్లు చెల్లించడం ద్వారా ఆ ఆసక్తిని విజయవంతం చేయడంతో, C యొక్క అద్దె హక్కు యాజమాన్య హక్కుగా విస్తరించబడింది. ఆ విధంగా, ఇతర భూమికి సంబంధించి ఆమె 1/3వ వంతు వాటాకు సంబంధించి ఆమె సంపూర్ణ యజమాని అవుతుంది. కాబట్టి, సబ్-సెక్షన్ (2) లోనిసెక్షన్ 4 హిందూ వారసత్వ చట్టం వర్తించదనే

ప్రశ్న తలెత్తదు. కాబట్టి, S కు ఆస్తిపై ఆసక్తి లేదని, ఆమె భర్త B మరణించినప్పటి నుండి, ప్రతివాదులు అస్థిర వికేంద్రీకరణ (ఇన్టెస్టేట్ డెవల్యూషన్) ద్వారా యజమానులుగా అవుతారు అని హైకోర్టు పేర్కొనడం సరికాదు. [1111-B-D].

కామేశ్వర్ సింగ్ (మరణించారు L.Rs ద్వారా) v. డిప్యూటీ డైరెక్టర్ ఆఫ్ కన్సాలిడేషన్, ప్రతాప్‌గఢ్ మరియు ఇతరులు, [1983] A.L.J. 699, వర్తించదు.

సివిల్ అప్పీలేట్ అధికార పరిధి : సివిల్ అప్పీల్ నం. 991-93/1979.

C.M.W.P. No. 937, 936 మరియు 938/1973 లో అలహాబాద్ హైకోర్టు 05.10.1978 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి.

బి.డి. శర్మ, అప్పీలుదారుల తరపున.

పి.హెచ్. పరేఖ్, ఇ.ఆర్.కుమార్ మరియు Ms. బీనా మాధవన్, ప్రతివాదుల తరపున.

కోర్టు యొక్క కింది ఉత్తర్వు జారీ చేయబడింది:

ఆలస్యం క్షమించబడింది. C.A.993/79 మరియు 2506/78 లో ప్రత్యామ్నాయం అనుమతించబడింది.

ఈ విషయాలలో నిర్ణయం కోసం చట్టం యొక్క సాధారణ ప్రశ్న తలెత్తుతుంది. అవి పూర్తిగా పరిష్కరించబడతాయి.

ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని మీరట్ జిల్లాలోని ధనౌలి గ్రామంలోని ఖాతా నెం.26, 83 మరియు 111 వాస్తవానికి దేవియాకు చెందినది, వీరికి ముగ్గురు కుమారులు ఉన్నారు, వారు: నియాదర్ సింగ్, ధన్వర్ సింగ్ మరియు కున్వర్ సింగ్. నియాదర్ సింగ్ 1916లో మరణించగా, భన్వర్ సింగ్ 1910లో తన వితంతువు శివ్ దేవిని వదిలి మరణించాడు. C.A.No.2506/78లో అప్పీలుదారులు రామ్ ఫూల్ సింగ్, రిచ్‌పాల్ సింగ్, నరేన్ సింగ్ మరియు సోహన్ సింగ్, కున్వర్ సింగ్ లను వదిలి డిసెంబరు 6, 1912న మరణించారు. ఆమె కుమార్తె చంపి దేవిని వదిలి శివ దేవి సెప్టెంబర్ 8, 1956న మరణించారు. C.A.No.991-993/79లోని అప్పీలుదారులు చంపి అల్లుడు మరియు రాజేంద్రపాల్ సింగ్, చంపి మనవడు. కన్సాలిడేషన్ ప్రొసీడింగ్స్‌లో, దేవియా విడిచిపెట్టిన ఆస్తిలో 1/3వ వంతు వాటాకు చంపికి హక్కు ఉందా మరియు ఇంతకు ముందు ఇక్కడ

పేర్కొన్న అతని ముగ్గురు కుమారులు వారసత్వంగా పొందారా అనే వివాదం తలెత్తింది. రెవెన్యూ రికార్డులలోని మ్యుటేషన్ నమోదులు ముగ్గురు సోదరులకు వారి జీవితకాలంలో విడివిడిగా స్వాధీనం మరియు అనుభవిస్తున్నారని వెల్లడిస్తున్నాయి. వారి మరణంపై, నియాదర్ సింగ్ యొక్క వితంతువు పేర్లు, వారు: శ్రీమతి సర్జో దేవి మరియు భన్వర్ సింగ్ భార్య శివ దేవి, నియాదర్ సింగ్ మరియు భన్వర్ సింగ్ ఆధీనంలో ఉన్న సంబంధిత భూములను రెవెన్యూ రికార్డుల్లో నమోదు చేశారు. రెవెన్యూ రికార్డులో శివదేవి పేరు కొనసాగిందనేది ఒప్పుకోదగిన విషయమే. కన్సాలిడేషన్ ఆఫీసర్ ఆమె మెయింటెనెన్స్ కోసం కన్సోలేషన్‌లో ఆమె పేరు మ్యూటెడ్ చేయబడిందని కనుగొన్నారు మరియు సెటిల్‌మెంట్ ఆఫీసర్ ఆమె ఆధీనంలో లేదని మరియు ఆమె స్వంత హక్కులో 1/3వ వంతు వాటా కోసం ఆమె దావాను తిరస్కరించారు మరియు 1910లో భన్వర్ సింగ్ మరణించినందున ఆమె తన భర్త వదిలిపెట్టిన ఆస్తిలో పంచుకునే హక్కు లేదు మరియు కున్వర్ సింగ్ కుమారులు భన్వర్ సింగ్ ఎస్టేట్‌లో విజయం సాధించడానికి అర్హులు. హిందూ మహిళల ఆస్తి హక్కు చట్టం, 1937, శివ్ దేవి చేసిన దావాకు వర్తించదు. అప్పీల్‌పై, సెటిల్‌మెంట్ అధికారి భన్వర్ సింగ్‌కు విజయం సాధించడంతో ఆమె హక్కులో ఉన్న ఆస్తిని ఆమె స్వాధీనం చేసుకున్నట్లు గుర్తించారు. కానీ ఆమె హక్కు పరిమిత ఎస్టేట్‌లో ఒకటి. హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956 అమల్లోకి వచ్చిన తర్వాత, ఖాతా సంఖ్యలు 26 మరియు 83కి సంబంధించి పరిమిత ఎస్టేట్ సంపూర్ణ హక్కుగా విస్తరించబడింది; ఖాతా సంఖ్య 111కి సంబంధించి ఇది అద్దె హక్కు కాబట్టి, భూమి ఆదాయానికి పది రెట్లు చెల్లించి కౌలు హక్కులు కొనుగోలు చేసి, ఆమె యజమాని అయింది. అందువల్ల ఆమె 1/3వ వంతు వాటాకు అర్హులని తేల్చారు. తదనుగుణంగా, భూమి మ్యుటేషన్ చేయబడింది (పేరు మార్చబడింది) మరియు ఆమె 1/3 వంతు వాటా మేరకు ఆమె పేరు నమోదు చేయబడింది. ఇదే విషయాన్ని డిప్యూటీ డైరెక్టర్ కన్సాలిడేషన్ ధృవీకరించారు. అప్పీలుదారులు రామ్ ఫూల్ సింగ్ మరియు ఇతరులు, కున్వర్ సింగ్ బ్రాంచ్ తరపున హైకోర్టులో ఫీల్డ్ రిట్ పిటిషన్ వేశారు. సింగిల్ జడ్జి రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతించారు మరియు శివ్ దేవి తన భర్త భన్వర్ సింగ్ ఆస్తిపై విజయం సాధించనందున చాంపి ఎటువంటి హక్కును పొందలేదని కన్సాలిడేషన్ అధికారి 1978 అక్టోబర్ 5 నాటి ఉత్తర్వులను కొనసాగించారు. అందువల్ల, ఆమెకు విడిగా వాటా ఇవ్వడానికి అర్హత లేదు మరియు ఆమె పేరు మీద ఉన్న హోల్డింగ్‌ల రికార్డింగ్ తప్పు. అందువలన, ప్రత్యేక అనుమతి ద్వారా ఈ అప్పీలు.

శివ్ దేవి కుమార్తె శ్రీమతి చంపికి ఆమె తండ్రి భన్వర్ సింగ్ వదిలిపెట్టిన ఆస్తులలో 1/3వ వంతు వాటా ఉందా అనేది ప్రశ్న. దేవియా మరణానంతరం, రికార్డులో ఇది కనిపిస్తుంది. రెవెన్యూ రికార్డులో ముగ్గురు కుమారుల పేర్లు మార్చబడ్డాయి మరియు సెటిల్‌మెంట్ అధికారి కనుగొన్నది

ఏమిటంటే, వారు తమ తమ వాటాలలోని ఆస్తులను విడివిడిగా స్వాధీనం చేసుకుని, అనుభవిస్తున్నప్పటికీ, భూమి సరిహద్దుల ద్వారా విభజన జరగనందున, శివ్ దేవి ఏ హక్కును పొందలేదు. బన్వర్ సింగ్ కలిగి ఉన్న 1/3వ షేరు మేరకు శివ్ దేవి పేరు రెవెన్యూ రికార్డులో కొనసాగడం వివాదాస్పదం కాదు. ఈ వాస్తవం 1910కి ముందు బన్వర్ సింగ్ స్పష్టంగా తన సోదరుల నుండి విడిపోయిందని మరియు అతనికి అర్హమైన 1/3 వాటాను కలిగి ఉందని నిర్ధారిస్తుంది. సహజంగానే, సోదరుల మధ్య కుటుంబ ఏర్పాటు ద్వారా, వారి తండ్రి దేవియా మరణంతో, అది మ్యూటెటెడ్ (పేరు మార్పు) చెందింది మరియు ఆమె భర్త మరణంతో, శివ్ దేవి పేరు మార్చబడింది. ప్రతివాదుల వాదనను అంగీకరించాలని భావించినప్పటికీ, ఆమె తన నిర్వహణ కోసం సెక్షన్ 11 యొక్క U.P జమీందారీ మరియు భూ సంస్కరణల చట్టం, 1950 ఆపరేషన్ ద్వారా స్వాధీనంలో ఉంది, భన్వర్ సింగ్ యొక్క వితంతువుగా శివ్ దేవి యొక్క హక్కును గుర్తిస్తుంది. సెక్షన్ 11 ముందుగా ఉన్న పర్సనల్ లా కి గుర్తింపుగా ఉంది.

వితంతువు నిర్వహణ కోసం పరిమిత ఎస్టేట్‌కు మాత్రమే అర్హులని సెటిల్డ్ లా (స్థిరపడిన చట్టం). సబ్-సెక్షన్ (1) లోని సెక్షన్ 14 హిందూ వారసత్వ చట్టంని అమలు చేయడం ద్వారా, చట్టం అమల్లోకి వచ్చినప్పుడు ఆమె స్వాధీనంలో ఉన్నందున ఆమె పరిమిత ఎస్టేట్ సంపూర్ణ హక్కుగా విస్తరించింది. తద్వారా ఆమె ఆస్తికి సంపూర్ణ యజమాని అవుతుంది. ఆమె చట్టపరమైన వీలునామా లేకుండా మరణించినప్పుడు, ఆమె కుమార్తె చంపి క్లాస్-1 వారసురాలిగా పూర్తి యజమాని అయింది, ఎందుకంటే ఆమె తన స్వంత హక్కులో భూమిని స్వాధీనం చేసుకుని మరియు అనుభవిస్తున్నది. రెవెన్యూ రికార్డులోని నమోదులు కూడా ఇదే విషయాన్ని ధ్రువీకరిస్తున్నాయి. తద్వారా ఆమె సంపూర్ణ యజమాని అయింది.

చంపి తన అల్లుడు విజయ్ పాల్ సింగ్‌కు 1/6వ వంతు వాటాను మరియు మిగిలిన వాటాను ఆమె మనవడు రాజేంద్ర పాల్ సింగ్‌కు బహుమతిగా ఇచ్చారనేది వివాదాస్పదంగా లేదు. తద్వారా వారు వరుసగా వీలునామా మరియు బహుమతి ద్వారా ఆస్తికి అర్హులు అయ్యారు. ఖాతా నెం.111కి సంబంధించినంత వరకు, నార్త్-వెస్ట్రన్ ప్రావిన్సెస్ టెనెన్సీ యాక్ట్, 1901లోని సెక్షన్ 22, అధికార మార్పిడి విధానాన్ని అందిస్తుంది. పురుష వారసులు లేనప్పుడు వితంతువు కౌలు హక్కులను పొందేందుకు అర్హులు మరియు ఆమె మరణించిన తర్వాత కుమార్తె మరియు కుమార్తె కుమారుడు వారసత్వానికి అర్హులు. ఆ ఆసక్తికి విజయం సాధించి, U.P. భూ సంస్కరణల చట్టంలోని సెక్షన్ 134 ని అమలు చేయడం ద్వారా చంపి పది రెట్లు మరియు ఆదాయాన్ని చెల్లించడం ద్వారా

ఆమెకు కౌలు హక్కు యాజమాన్య హక్కుగా విస్తరించింది. ఆ విధంగా, ఆమె ఖాతా నం.111లో తన 1/3వ వంతు వాటాకు సంబంధించి సంపూర్ణ యజమాని అయ్యారు. కాబట్టి, హిందూ వారసత్వ చట్టంలోని సబ్-సెక్షన్ (2) లోని సెక్షన్ 4 వర్తించదనే ప్రశ్న తలెత్తదు. అందువల్ల శివ్ దేవికి ఆస్తిపై ఎలాంటి ఆసక్తి లేదని హైకోర్టు పేర్కొనడం సరికాదు. ఆమె భర్త భన్వర్ సింగ్ 1911లో మరణించినప్పటి నుండి, ప్రతివాదులు ఇన్టెస్టేట్ డెవల్యూషన్ ద్వారా యజమానులుగా మారారు. అప్పీల్ నెం.991-993/79 తదనుగుణంగా అనుమతించబడుతుంది మరియు అందులోని అప్పీలుదారులు మూడు ఖాతా నంబర్‌లలో 1/3వ వంతు వాటాకు అర్హులు.

C.A.Nos.991-993/79లో ప్రతివాదుల తరపు న్యాయవాది *కామేశ్వర్ సింగ్ (మరణించారు L.Rs ద్వారా) v. డిప్యూటీ డైరెక్టర్ ఆఫ్ కన్సాలిడేషన్, ప్రతాప్‌గఢ్ మరియు ఇతరులు*, **1983 ALJ 699**లో నివేదించిన హైకోర్టు సింగిల్ జడ్జి తీర్పుపై ఆధారపడింది. భూసంస్కరణల చట్టంలోని సెక్షన్ 174 పరిధిలోకి రావడంతో ఈ కేసుల్లో వాస్తవాలకు దాని నిష్పత్తి వర్తించదు. కానీ ఇక్కడ, ముందు చెప్పినట్లుగా, హిందూ వారసత్వ చట్టంలోని సెక్షన్ 14 (1) ప్రకారం శివ్ దేవి యొక్క పరిమిత హక్కు సంపూర్ణ హక్కుగా విస్తరించబడింది.

సివిల్ అప్పీళ్ళ నెం.991-993/79 అనుమతించబడినవి మరియు సివిల్ అప్పీల్ నెం.2506/78 కొట్టివేయబడింది. ఖర్చులు లేవు.

C.A.Nos.991-993/79 అనుమతించబడినవి.

మరియు

C.A.No.2500/78 కొట్టివేయబడింది.